

# Kokousmuistio Kotilava ory 8/2017 (18.12.2017)

## Kotilava-hanke, ohjausryhmä Muistio 8/2017

Kokousaika: maanantai 18.12.2017 kello 9.30–12.00. Kokouspaikka: Kansalliskirjasto, Auditorio (C 221; sisäänkäynti Yliopistonkatu 1, 2. kerros.

Paikalla: Tiina Eklund (pj.), Jyrki Hakapää, Nina Hyvönen (saapui klo 10.12), Jyrki Ilva, Jaana Latvanen (varapj., poistui klo 12:01), Johanna Lilja (poistui kohdassa 3, klo 10.50), Sami Niinimäki, Pekka Nygren ja Emilia Palonen. Hankkeen työntekijä: Riitta Koikkalainen (siht.)

Poissa: Tiina Koskimäki (Elisa Tiilikaisen sijainen) ja Lea Ryyänen-Karjalainen

### 1§ Kokouksen avaus

Puheenjohtaja **Tiina Eklund** avasi kokouksen 9.35.

### 2§ Esityslistan hyväksyminen kokouksen työjärjestykseksi

Esityslista hyväksyttiin kokouksen työjärjestykseksi seuraavin muutoksin:

- Kohdaksi 6.1. **Sami Niinimäen** pyynnöstä: Kansanvalistusseuran kysymys.
- Kohdaksi 6.2. **Jyrki Ilvan** esitys Munin-konferenssissa 22.11.2017
- Kohdaksi 6.3. Riitta Koikkalaisen juttu Signumiin tulossa
- Kohdaksi 6.4. Suomen tiedekustantajien liiton kustantama selvitys avoimesta vertaisarvioinnista Suomessa tehdään keväällä 2018.
- Kohdaksi 6.5. **Lars Bjørnsnhaugen** on tulossa käymään Suomessa 6.2.2018.

### 3§ Kotilavan rahoitusmallin tulevaisuus

Keskustelun aluksi kerrattiin, mitä lähimenneisyydessä oli tapahtunut, ja keskustelussa päädyttiin siihen, että huolimatta yliopistojen kielteisestä kannasta rahoitusmallin parissa työskentelyä jatketaan. On vielä kirkastettava viestiä siitä, että yhdessä laadittu ehdotus on tehty tulevaisuutta varten ja se tarjoaa järkevän ja läpinäkyvän pitkän aikavälin ratkaisun kaikille kentän toimijoille. Malli ei ole kiveen hakattu, vaan sitä muokataan saatujen kokemusten ja palautteen perusteella. Keväällä 2018 tavoitteena on, että osalliset sitoutuvat konkreettisesti toimintaan mukaan. Lisäksi tutkitaan tarkemmin sektoritutkimuslaitosten mahdollisuuksia osallistua kotimaisten avointen tiedelehtien rahoittamiseen.

\*\*\*

Marraskuussa 2017 yliopistoille ja ammattikorkeakouluille lähetettiin kirje, jossa kysyttiin, olisivatko mainitut organisaatiot kiinnostuneita rahoittamaan kotimaisten tiedelehtien avoimuutta Kotilava-hankkeessa laaditun ehdotuksen mukaisesti.

Ammattikorkeakouluista suurin osa ilmoitti, että on valmis lähtemään konsortion rahoittajaksi esitetyn mallin mukaisesti. Varaukselliselle kannalle jäi kolme (Jyväskylän ammattikorkeakoulu, Metropolia ja Tampereen ammattikorkeakoulu); Hööskolan på Åland ei ollut vielä 12.12. mennessä vastannut tiedusteluun. Sihteeri yrittää saada heidän kantansa selville ennen Kotilavan ohjausryhmän kokousta.

Yliopistoista ainoastaan Aalto-yliopisto ilmoitti olevansa valmis lähtemään toimintaan mukaan esitetyllä tavalla. Muut yliopistot, jotka vastasivat tiedusteluun, pitivät esitettyä mallia liian kalliina yliopistoille. Neuvotteluyhteys on kuitenkin edelleen avoin.

**Jyrki Ilva** mainitsi, että yliopistojen kielteinen kanta perustunee yliopistokirjastojen näkemykseen, jonka mukaan esitetty rahoitusmalli on yliopistoille liian kallis. Olisi kuitenkin tärkeää, että myös yliopistoissa nähtäisiin kokonaiskuva ja osattaisiin suuntautua myös pidemmälle tulevaisuuteen. **Tiina Eklund** kertoi, että näin on käynyt myös yliopistoissa. Olisiko syytä keskustella vielä erikseen yo-hallintoelinten kanssa? kysyi **Jaana Latvanen**. **Sami Niinimäki** arveli, että tähän, että kirjastojen kanta on ymmärrettävä. Esimerkiksi Turun yliopisto oli saanut vuodelle 2017 rahoitusta kolme miljoonaa euroa vähemmän kuin viime vuonna. Uusiin näinkin isoihin Kotilavan kaltaisiin hankkeisiin ei ole varaa.

#### 3.1. Miten tästä eteenpäin?

**Johanna Lilja** kysyi, onko organisaatioiden sisällä keskusteltu, kuka lopulta maksaisi? Kirjastot tuntuvat pitävän itsestään selvänä, että kirjastot maksavat. **Jaana Latvanen** kertoi, että korkeakoulujen hallinto on taipuvainen kääntämään Kotilavaan liittyvän keskustelun kirjastoille. **Tiina Eklund** kertoi, että näin on käynyt myös yliopistoissa. Olisiko syytä keskustella vielä erikseen yo-hallintoelinten kanssa? kysyi **Jaana Latvanen**. **Sami Niinimäki** arveli, että Kotilava voi tuskin ainakaan suoraan vaikuttaa siihen, miten keskusteluja käydään organisaatioiden sisällä.

**Jaana Latvanen** kysyi, onko organisaatioilta saaduissa vastauksissa noussut esiin vaihtoehtoisia malleja. **Jyrki Ilva** kertoi, että on ehdotettu viipeelliseen avoimuuteen satsaamista. Tähän **Johanna Lilja** totesi, että se on vaihtoehto, mutta sen avulla vanhasta rahoitusmallista ei päästä eroon. Kirjastoille ratkaisu saattaisi toimia hyvin, koska kotimaisten lehtien tilausmaksut ovat pienet. Jos viipeellisen avoimuuden tielle lähdetään, olisi pohdittava, mitä tehdään Elektran kanssa. Se pitäisi ainakin nykyaikaistaa todella nopeasti, mutta mistä tähän saataisiin resurssit? **Jyrki Ilva** totesi, että Elektra ei ole katoamassa ainakaan vuonna 2018, kaikki yliopistot ovat uusimassa sopimustaan. Tällä hetkellä Elektra on lähinnä ylläpidon varassa, sitä pitäisi kehittää aktiivisesti tai siirtä kokonaan uuteen malliin. **Pekka Nygren** totesi, että viipeellinen avoimuus vahvistaa illuusiota siitä, että avoimuus olisi ilmaista – näkyvistä häipyy se, että julkaisun tekeminen maksaa.

**Sami Niinimäki** palasi pohtimaan Kotilavan rahoitusmallia ja pohti, voisiko ajatella, että perusmaksu tulisi organisaatioilta ja artikkelimaksu tulisi, mistä tulisi. Esimerkiksi niin, että tutkimusryhmät itse katsoisivat, millä hinnalla pystyvät julkaisemaan ja valitsisivat sen perusteella julkaisukanavansa.

**Johanna Liljan** mukaan Kotimaisten tiedelehtien avoimuuden rahoittamisen kysymys on myös arvokysymys: halutaanko, että kotimaisia tiedejulkaisuja on myös tulevaisuudessa? Arvokysymyksiin liittyen **Emilia Palonen** toi terveisiä käynnistään eduskunnassa. Kansanedustajat haluavat tieteellistä tietoa käyttöönsä, ja he voisivat olla kiinnostuneita Kotilavasta. – Asiasta olisi hyvä keskustella avoimesti, julkisesti ja selkeästi kaikissa kanavissa, myös muualla kuin akateemisissa piireissä. Yliopistot ovat konservatiivisia paikkoja, muutos ei välttämättä lähde niistä.

Ennen kokouksesta poistumistaan **Johanna Lilja** palasi vielä pohtimaan mallin väitettyä kalleutta. Kotilavan rahoitusmalliin sisältyvä artikkelimaksu on keskusteltu kompromissi. Artikkelimaksua voisi pienentää korkeintaan 25 prosenttia. Lisäksi voisi olla perusteltua, että lehdet ottaisivat käyttöön kirjoittajamaksut niiltä organisaatioilta, jotka eivät rahoita konsortiota. Yksi keino vähentää rahoittajiin kohdentuvaa painetta olisi myös houkutella erikoistutkimuslaitokset mukaan rahoittajien joukkoon, mistä on keskusteltu jo alusta pitäen.

Kirjoittajamaksut olivat olleet vahvasti esillä aiemmin joulukuussa kokoontuneen FinnOA-ryhmän tapaamisessa, josta **Jyrki Ilva** referoi ohjausryhmälle lyhyesti Turun yliopistosta (TY) saatuja terveisiä. TY maksaa noin 2 000 euroa Turun yliopiston affiliaatiolla laadittujen artikkeleiden avoimuudesta kansainvälisille kustantamoille.

**Pekka Nygren** tiedusteli, onko selvillä, mikä on artikkelikohtainen hinta, kun laskennan perusteena käytetään kirjastojen maksamia pakettihintoja? **Sami Niinimäki** kertoi, että todennäköisesti Suomen hintataso on samaa tasoa kuin kansainvälisissä konteksteissa, mutta kvantitatiivista vertailtavaa tietoa ei ole saatavilla. **Jyrki Ilvan** mukaan epämääräisiä tietoja on hajallaan, mutta kootusti tätä ei ole selvitetty.

[**Nina Hyvönen** saapui kello 10.12]

**Sami Niinimäki** osoitti yhden Kotilavaan mahdollisesti uitettavan artikkelei- tai kirjoittajamaksumallin heikkouden: on mahdollista, että yksittäiselle kirjoittajalle edullisempaa häivyttää organisaatioaffiliaatio kuin ilmoittaa se. **Jyrki Hakapää** totesi, että mitä useampi lehti ottaa käyttöön kirjoittajamaksun, sen hankalampaa konsortion toiminnan aloittaminen on. **Jyrki Ilva** totesi, että laskelmia tehdessä maksujen määräytymisen perusteena on käytetty artikkelimääriä, mistä malliin on tuleutunut sana artikkelimaksu. Olisiko järkevämpää käyttää tukimaksu-retoriikkaa?

**Jyrki Ilva** toivoi, että malli pystyttäisiin pitämään mahdollisimman yksinkertaisena ja hän muistutti, että artikkelimaksujen käyttöön ottaminen toisi hallinnollista työtä sekä lehdistä että esimerkiksi kirjastoille.

**Nina Hyvönen** muistutti, että Kotilavan rahoitusmallissa esitetyt summat ovat kokolailla pieniä. Kansainvälisissä yhteyksissä puhutaan huomattavasti suuremmista summista ja pahoittelee, että yhteistyö yliopistojen kanssa ei lopulta kevään hyvän palautteen jälkeen ole lähtenyt käyntiin tämän suopeammissa merkeissä. **Jyrki Hakapää** totesi, että lehtien kanssa on oltu kiinteästi yhteydessä ja kysyi, kuinka keskustelut rahoittajien kanssa on käyty tai käydään? Ovatko kontaktit olleet kasvokkaisia ja pitäisikö niiden olla?

**Tiina Eklund** pohti, olisiko tarpeen löytää uusia ideoita ja laajentaa ory:n kokoonpanoa? Taustatukea ja uutta näkökulmaa Kotilavan rahoitusmalliin voitaisiin **Sami Niinimäen** mukaan saada valtioneuvoston kansliasta (VNK). Hän ehdotti, että listoille ja kokouksiin mukaan pyydetäisiin **Leena Palmén**. Hän tuntee VNK:n tiedontarpeet ja on mukana luomassa OKM:n suurempaa tietovarantosunnitelmaa. – Niinimäki painotti, että Kotilavan kokonaisuus olisi hyvä saada nyt käyntiin. Kotilava on saatava nyt ainakin UNIFI:n, Arenen ja Tulanetin listoille. **Jyrki Hakapää** kannusti ottamaan yhteyttä UNIFI:n avoimen tieteen ryhmään ja tiedusteli, löytyisikö lehdistä ammattikorkeakoulujen suuntaan kallellaan olevaa kokonaisuutta. **Jaana Latvasen** mukaan tällaisia kokonaisuuksia voisi löytyä sosiaalialan ja terveystieteiden sekä jonkin verran kasvatustieteen lehdistä.

**Pekka Nygren** nosti esiin, että lehtien kustannus- ja kirjoittajarakenteet poikkeavat toisistaan. **Emilia Palonen** puolestaan tähdensi, että kotimaisen tutkimuksen teon kontekstit otettava huomioon myös rahoitusmallissa. Jyrki Ilva korosti kokonais kuvan näkemisen tarpeellisuutta. Mallissa on otettava huomioon kaikki osalliset, ja kirjastojen johtajien kanssa olisi vielä hyvä käydä perusteellisia keskusteluja Kotilavan mallista. Ylipäätään keskustelut yliopistojen kanssa ovat nyt avainasemassa, yhtä tärkeää on pitää lehdet mukana.

**Emilia Palonen** totesi, että ongelma ei ole malli vaan kokonaisuymmärrys ja viestintä; asiasta olisi hyvä keskustella avoimesti, julkisesti ja selkeästi kaikissa kanavissa, myös muualla kuin akateemisissa piireissä. Entä olisiko mahdollista saada ensimmäisen vuoden rahoitus jostain – lisäämällä oa-kriittisyyden ylittämiseen. Yksi keino voisi olla se, että järjestetään keskustelutilaisuus, johon pyydetäisiin osallistujia laajemmalla kentällä. **Jaana Latvanen** tarttui ideaan: jos tilaisuus järjestetään, mukaan myös SYN:istä, Arenesta ja tutkimuslaitoksista. **Nina Hyvönen** ehdotti, että myös SYN:in joukot kokonaisuudessaan kutsuttaisiin keskusteluun mukaan.

[**Johanna Lilja** poistui kokouksesta klo 10.50]

Ohjausryhmä listasi alustavasti mahdolliseen keskustelutilaisuuteen kutsuttavia:

- SYN (kaikki kutsutaan)
- Amkit-konsortio (Hanna Lahtinen, Laurea)
- Arene (Tapio Varmola, SEAMK)
- UNIFI (Jukka Mönkkönen UEF puhumaan, kuulolle kaikki)
- OKM (Erja Heikkinen)
- Suomen tiedekustantajien liitto
- Tieteellisten seurain valtuuskunta (Sami Syrjämäki, Lea Ryyänen-Karjalainen)
- eduskunta (sivistysvaliokunta tms?; Tutkas – pj. Sanna Lauslahti)
- Suomen Akatemia (Riitta Majala)
- valtioneuvoston kanslia (Leena Palmén, tietoasiantuntija; Sari Löytökorpi)
- Tulanet (tutkimusjohtaja Per Mickwitz)
- Kotilava-lehdet (*Alue & Ympäristö* ja *Fennia* Kirsi Pauliina Kallio tai *Yhteiskuntapolitiikka* Tuukka Tammi)
- Julkaisufoorumi (ory:n pj. Keijo Hämäläinen)

**Tiina Eklund** pohti teeman täsmentämistä. Yleinen avoimuuden eduista puhuminen jää kovin abstraktille tasolle. **Jyrki Ilva** tähdensi, että keskustelu on käytävä nimenomaan kotimaisten tiedelehtien avoimuuden rahoittamisesta. **Sami Niinimäki** kannatti ajatusta, keskustelun tärkein aihe on, kuinka turvataan kotimaisen tieteellisen julkaisemisen tulevaisuus.

**Sami Niinimäki** kysyi, mitä tapahtumalta halutaan, mihin **Nina Hyvönen** välittömästi vastasi: sitoutumista. **Niinimäki** jatkoi tulitusta: miten sitoutuminen manifestoituu? Vastaus tuli jälleen saman tien **Hyvöselä**: käytännön toimiin johtavien päätösten muodossa.

**Jaana Latvanen** mainitsi, että selkeä tavoite on saada yliopistot mukaan rahoittamaan kotimaisten tiedelehtien avoimuutta – mutta millä tavalla tähän päästään? **Nina Hyvönen** totesi, että Kotilava ei voi kovin paljoa vaikuttaa siihen, miten organisaatiot hoitavat asiat omissa konteksteissaan.

**Tiina Eklund** hahmotteli, voisiko paneelikeskustelu olla hyvä tapa kiinnittyä teemaan. **Sami Niinimäki** pohti, että paneelikeskustelulla saattaisi olla paikkansa, mutta mitä sillä saavutetaan? Voisi olla järkevämpää ottaa mallia Avoin tiede ja tutkimus -hankkeen aikana käydyistä pyöreän pöydän keskusteluista, joissa pohdintoja on pohjustettu muutamalla aiheeseen liittyvällä alustuksella. **Nina Hyvönen** kannatti ajatusta saman tien, samoin **Emilia Palonen**. **Jyrki Hakapää** jatkoi ideointia: pyöreä pöytä plus pienryhmäkeskusteluja, ja pienryhmillä fasilitaattorit ohjausryhmästä.

### 3.2. Onko tarvetta toimintaympäristöanalyysille?

Keskustelun jälkeen ohjausryhmä totesi, että toimintaympäristön analyysin tarpeeseen palataan myöhemmin.

Vuonna 2014 **Johanna Lilja** ja **Jyrki Ilva** ovat tehneet perusteellisen selvityksen kotimaisen tiedejulkaisemisen tilasta tuolloin. Kotilava-hankkeen kuluessa on kuultu ja kuunneltu herkillä korvalla tiedejulkaisemisen kentän tapahtumia. Kontaktit kaikkiin toimintakentän osallisiin ovat olleet avoimet ja ajantasaiset.

Vuoden 2014 tilanteeseen verrattuna tieteellisten seurojen mahdollisuudet kustantaa tiedejulkaisuja ovat haurastuneet sitä mukaa, kun tutkimusrahoittajat ovat alkaneet aiempaa enemmän vaatia, että niiden rahoittaman tutkimuksen tulokset julkaistaan avoimesti. Yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen taloudellisesta tilanteesta Kotilava-hankkeella ei ole ollut tarkkaa tutkittua tietoa. Yleinen vallitseva käsitys on, että yhdelläkään toimijalla ei ole ylimääräisiä resursseja. Tutkijapiireissä kannatetaan avointa julkaisemista, mutta enemmän kuin avoimuus, tutkijoiden vaakakupissa painaa julkaisun prestiisi.

**Jyrki Ilva** totesi, että tilanne muuttunut vuodesta 2014 osittain myös Kotilava-hankkeen ansiosta. Pohdintoja erityisesti kirjastojen kanssa on hyvä jatkaa, mutta uutta varsinaista selvitystä ei tämän hankkeen puitteissa ole tarpeen tehdä.

### 3.3. Jos jatketaan, millä kokoonpanolla?

Keskustelu aiheesta käytiin 4. pykälän kohdalla.

### 3.4. Vaihtoehtoisia malleja? OKM:stä rahoitus Kotilavaan? Muita realistisia vaihtoehtoja?

Keskustelut käytiin jo kohdassa 3.1.

### 4§ Jos rahoitusmallin työstämistä halutaan jatkaa, uuden ohjausryhmän kutsuminen

**Pekka Nygren** totesi, että ohjausryhmä on hyvä laittaa remonttiin alkuvuoden tapahtuman jälkeen. Voisiko tällä kokoonpanolla jatkaa toukokuun 2018 loppuun? Uusia jäseniä olisi joka tapauksessa hyvä saada ainakin UNIFI:sta, Arenesta, sektoritutkimuslaitoksista ja Saranasta. **Tiina Eklund** muistutti, että SYN:in edustus on sovittu vain vuoden 2017 loppuun. On hyvä lähettää kysymys osallisille, voiko jatkaa tällä joukolla.

### 5§ Lehtien kuulumiset

Muutama lehti on ottamassa käyttöön artikkelimaksut, ja lehdet ovat kysyneet sihteerin apua maksujen laskemiseen. Osa konsortiolehdiksi lupautuneista on vetäytymässä odottelemaan vuotta 2019.

**Pekka Nygren** totesi, että yksittäisten lehtien ohjeistaminen artikkelimaksun määräytymisessä on vaikeaa. Artikkelimaksun pohjana on oltava kirjanpidosta löytyvät kulut. Sihteeri totesi, että juuri tältä pohjalta lehtien kanssa mahdollisia maksuja on alettu hahmottaa. **Jyrki Ilva** totesi, että jos kirjoittajamaksut otetaan käyttöön, maksujen hallinnointi hankaloittaa lehtien, kirjoittaja-tutkijoiden ja myös lukijoiden elämää. **Emilia Palonen** huomautti, että Kotilava-hankkeen tarkoitus ei ole ollut luoda kirjoittajamaksumallia Suomeen. **Sami Niinimäki** muistutti, että yksi ja sama työkalu ei sovi kaikkeen tai kaikkien käyttöön.

Sihteeri totesi, että yksikään maksuja ajatellut lehti ei haluaisi ottaa niitä käyttöön, mutta lehtien on ajateltava omaa tulevaisuuttaan pitemmällä aikavälillä ja jos avoimuuden rahoittamiseen ei löydy muuta ratkaisua, tähän lie mentävä.

### 6§ Muut esille tulevat asiat

6.1. **Sami Niinimäki** toi ohjausryhmälle tiedoksi Kansanvalistusseuran hänelle osoitetun kysymyksen Kotilavasta. KVS on kysynyt, kuinka suunnitellussa rahoitusmallissa otetaan huomioon kuka artikkelimaksun maksaisi ja millä ehdoilla. On hyvä ottaa huomioon myös ne ryhmät, joilla ei resursseja maksaa artikkelimaksua. Samaa mieltä asiasta oli **Emilia Palonen**. Hän muistutti, että organisaatioaffiliatioiden ulkopuolella tehdään paljon tutkimusta ja siten myös julkaisuja, minkä huomiointi myös avoimen julkaisemisen rahoitusmallissa on tärkeää.

6.2. **Jyrki Ilvan** esitelmä Munin-konferenssissa 22.–23.11.2017 on saatavilla osoitteessa <http://dx.doi.org/10.7557/5.4246>. Esitystä seurattiin kiinnostuneina ja se kirvoitti vilkasta keskustelua, vaikka olikin päivän viimeinen esitys. Kaikki konferenssin esitelmät ovat saatavissa osoitteessa <http://dx.doi.org/10.7557/scs.2017.1>.

6.3. **Riitta Koikkalainen** on sopinut jutun teosta seuraavaan *Signumin* numeroon.

6.4. Suomen tiedekustantajien liiton kustantama selvitys avoimen vertaisarvioinnin mahdollisuuksista Suomessa tehdään keväällä 2018.

6.5. **Lars Bjoersnhauge** on tulossa käymään Suomessa tiistaina 6.2.2018 Suomen tiedekustantajien liiton, Kansalliskirjaston ja Tieteellisten seurain valtuuskunnan yhdessä tuottaman DOAJ-iltapäivän puhujaksi.

### 7§ Seuraava kokous

Seuraava kokous järjestetään helmikuun alussa. Sihteeri tekee Doodle-kyselyn.

### 8§ Kokouksen päättäminen

Puheenjohtaja päätti kokouksen klo 12.05.

[Kotilavan etusivulle.](#)

